

Gerbrand Muller

De kwaaiie goede man

De Sneeuwstorm

*Gerbrand Muller.
Foto Ekko Krol.*

Er was eens een man die nooit goed kon doen. Mensen die hij hielp bracht hij alleen maar dieper in de problemen. Dat speet hem verschrikkelijk, want hij was een goede man en wilde niets liever dan zijn medemensen helpen waar hij kon. Bespot en gehoond door de mensen neemt hij tenslotte een ingrijpend besluit: in het vervolg zal hij de mensen alleen maar kwaad doen. Hij koopt een paard en trekt de wijde wereld in. De wonderlijke avonturen die hij vervolgens beleeft kunnen hier onmogelijk worden samengevat. Leest u ze in dit boek!

'Hans besteeg zijn paard en dreef het aan. Na korte tijd lag de stad achter hem. Het paard vloog voort, hij scheen het niet te hoeven leiden. De wind benam hem de adem. Stof dat hem omgaf belette hem te zien. Laat stof me bedekken, dacht hij, laat mijn stem rauw worden. Laat ik onherkenbaar worden, allereerst voor mezelf!'

ISBN 978-90-823627-5-6

9 789082 362756 >

De Sneeuwstorm
NUR 301 (roman, novelle)

Gerbrand Muller

De kwaaiie goede man

De Sneeuwstorm 2018

De kwaaië goede man

© 2018 Gerbrand Muller

Afbeelding omslag: Jörg Remé, 'De oorlog', olieverf

Opmaak en omslag: Ewout Storm van Leeuwen

ISBN: 978-90-823627-5-6 (papier)

ISBN: 978-90-823627-6-3 (e-boek)

NUR 301 (roman)

1.

Er was eens een man die nooit goed kon doen. Trachtte hij iemand uit de nood te helpen, dan bracht hij hem dieper in de problemen. Sprak hij iemand moed in, dan bracht hij hem verder in de put. Het maakte hem mismoedig, want hij was een rechtschapen man en hij zag het als zijn plicht om zijn medemensen tot steun te zijn. Uiteindelijk zou het goede het winnen van het kwade en dan zou hij aan de winnende kant staan. Maar ook als het kwade het van het goede zou winnen wilde hij tot de goeden behoren, want men moest niet goed doen om te winnen, maar omdat het de opdracht was aan ieder die zijn ziel niet aan de duivel had verkocht.

Ten einde raad legde hij tenslotte zijn probleem voor aan een waarzegster. Geen gewone waarzegster, maar een van wie werd verteld dat ze over krachten beschikte waarvan nog geen mens het bestaan had vermoed. Zij keek hem diep in de ogen nadat hij zijn verhaal had gedaan. Haar lippen bewogen, haar ogen openden zich wijder, en hij voelde hoe ze hem peilde; peilde gedurende een moment dat geen moment was, want de tijd was opgehouden te verstrijken. Toen reikte zij naar de kachel, haalde een pasteitje van het vuur en zette het voor hem op tafel.

‘Voor wie dit eet zal niets meer zijn als tevoren.’

Het pasteitje had een glanzende goudgele korst, zoals de pasteitjes die zijn moeder lang geleden op zijn verjaardag voor hem uit de oven had gehaald. De man strekte er zijn hand naar uit.

‘Pas op, brand je niet!’ waarschuwde de waarzegster.

Hij stak het voorzichtig in zijn mond. Het pasteitje was niet warm, de man voelde integendeel hoe zich een koude over zijn lichaam verbreedde. Maar even later wist hij al niet meer of het koude of warmte was die zich in elke vezel van zijn lichaam had genesteld. Hij sloot zijn ogen; een kou, brandend als vuur, benam hem korte tijd de adem.

Hij kwam overeind en stak de vrouw de hand toe, maar zij hief afwerend de handen in de hoogte. Hij wilde vragen waarom hij haar niet mocht bedanken, maar zij had zich al tot de volgende klant gewend. Voor haar huisje stond dag en nacht een lange rij en de oude vrouw verkeerde van uitputting half in trance.

De volgende dagen verliepen als de vorige. Waar de man zich maar vertoonde ontmoette hij mensen die hij uit de nood had willen redden en die hem kwaad of spottend aankeken, omdat hij hen van de wal in de sloot had geholpen.

‘Hé Hans, lul die je bent! Er klopt geen hout van je berekeningen! Die prachtige aandelen van je zijn geen cent meer waard! Het is dat ik ze heb kunnen doorschuiven naar een zwartepieten makelaar, anders had ik mijn huis moeten verkopen!’

‘Daar hebben we Hans, uw specialist op transportgebied! Vervoert al uw spullen gratis, vlug en veilig! Jammer, maar de vissen van het aquarium zijn gestikt en de piano kan naar de schroothoop! Zie hem met onschuldige ogen kijken, mijn naam is haas! Schoft! Er komt een mannetje met de rekening naar je toe en als je niet betaalt dan weet ik je te vinden!’

‘Hansje, intrigantje, jij zou een goed woordje voor me doen bij de chef! Wat heb je tegen hem gezegd? Hij doet alsof ik lucht ben en bij de productie beginnen ze de Internationale te zingen als ik binnenkom.’

Zo verstreken de dagen. Op een nacht had hij een droom. Hij stond aan de rand van een uitgestrekt meer, omringd door een besneeuwde vlakte. De storm blies dichte sneeuwvlokken in zijn gezicht, wolven en jakhalzen die hem achtervolgden konden hem elk moment bereiken, maar hij wist dat hij niets had te vrezen want hij was zo gegroeid dat hij in één stap de andere oever van het meer zou

kunnen bereiken en hij beschikte over voldoende kracht om de dieren bij honderden te doden. Hij kon besluiten de dieren op te wachten of in het ijskoude water te springen, want misschien wilde hij maar niet langer leven. Koos hij ervoor de dieren te doden dan zou het bloed het meer en de vlakke rood kleuren, sprong hij in het water dan zou het meer buiten zijn oevers treden, maar de wereld zou van hem verlost zijn.

Ontwaakt overdacht hij dat er niet zoiets bestond als een vrije wil. Men nam geen besluit, maar een besluit vormde zich op eigen kracht en iemands handelen werd bepaald door de noodzaak die besloten lag in de loop der dingen.

De eerste man die hij die dag tegenkwam riep hem al van verre toe.

‘Hansje pansje, staat het water tot zijn kin, zoekt nog altijd naar een zin! Als ik het niet meer wist dan mocht ik je gerust nog eens bellen hè? Ik heb Dostojewski gelezen, ja ja, de grootste boef heeft nog een ziel, nu weet ik waar jij je wijze lessen vandaan haalt! Kijk me niet zo aan! De koppelverkooper heeft beslag op mijn schilderijen laten leggen, als ik het niet met die vent op een akkoordje had gegooid zat ik nu in de gevangenis! Wat kijk je me aan! Jij hebt de deurwaarder op mijn dak gestuurd!

De buren tegen me opgestookt! Mijn vrouw over mijn vroegere leven verteld! Mijn honden vergiftigd! Kletspraatjes over me rondgestrooid zodat ik geen krant meer kan openslaan of ik lees een roddelverhaal over mezelf! Kijk me niet zo aan!’

De man stakte, zweeg en deinsde terug. Hans hield nog steeds zijn ogen strak op hem gericht. ‘Zoekt nog altijd naar een zin!’ herhaalde hij. ‘Het eerste gewin is kattedespin! Jij zal weten waar ik mijn wijze lessen vandaan haal!’

Met grote stappen vervolgde hij zijn weg. ‘Genoeg!’ mompelde hij, en dat woord, dat volstrekt geen recht deed aan de woede die in hem was opgestaan, bracht hem geheel buiten zichzelf. Het was niet alleen maar ‘genoeg’: van nu af aan zou alles omgekeerd zijn. Vroeger had hij alleen maar goed willen doen en de mensen willen helpen, in het vervolg zou hij hun alleen maar kwaad berokkenen.

De wetenschap dat hij wraak zou nemen, temperde zijn woede, zodat hij zich tenslotte zelfs afvroeg of hij, eenmaal tot kalmte gekomen, nog wel in zijn besluit zou volharden. Die gedachte deed zijn woede weer toenemen. De wereld zou hem leren kennen. En hij zou nu pas kennis maken met zichzelf.

Nog enkele malen stelde hij zich dezelfde vraag: bleef hij bij zijn besluit? Zeker, van nu af zou hij de duivel dienen. Welke diensten kon hij de duivel bieden? Die zou niet lang wachten hem dat in te fluisteren.

Voordat hij zijn huis voorgoed verliet keek hij er zoekend rond. Hij had het gevoel dat hij nog iets moest doen om zijn besluit te bekrachtigen. De flessen met scheepjes van zijn grootvader die op de vensterbank in de zon stonden te blinken konden het raam uit, samen met zijn viool waarop hij nooit meer zou spelen. Maar hij kon zijn krachten beter sparen. Hij spuwde op de grond en stapte naar buiten.

De prikkelend koude lucht vervulde hem met nieuwe energie. In hem bestonden onvermoede krachten. Die krachten waren het leven dat tot nu toe in hem had gesluimerd. Leven, dat waren de gevaren die hem wachtten, de daden die hij zou verrichten. Zijn arm reikte ver, hij zou de zon kunnen uitdoven, de sterren bijeenvegen. Hij zou het bestaan doorgronden, eeuwen terug-, eeuwen vooruitzien. De hoofdzaak begreep hij al: het bestaan was een gril, zo kon het tenminste het best door het menselijk verstand begrepen worden – maar over wat hij begreep zou hij zwijgen als het

graf. Geen mens zou hem geloven.

Wie hem met een boos of spottend gezicht tegemoet kwam snoerde hij van verre al de mond.

‘Zoek niet langer naar een zin! Het kwaad zit binnenin!’

‘Zoek niet langer naar een zin! Je lief laat je er niet meer in!’

‘Zoek niet langer naar een zin! Het eerste gewin is kattegespin!’

In korte tijd had zich een menigte mensen achter hem verzameld. Zij zwaaiden met hun vuisten en riepen: ‘Zoek niet langer naar een zin! Het eerste gewin is kattegespin!’

Hij liep en hij liep en elke dag groeide de menigte die hem volgde. Ze doorkruisten vlakten, trokken door bossen, stegen langs bergpaden tot ver boven de zeespiegel, passeerden bergpas na bergpas waarbij ze meermalen tot hun knieën door de sneeuw waadden, trokken opnieuw door een vlakte en tegen de avond bereikten ze de stad ***. Ze trokken zingend door de straten. Straatjongens houden voor hen uit en hielden halt bij het bordes van het grootste huis aan het marktplein. Toen de menigte daar aankwam hadden ze de deur al open geschopt. Hans ging naar binnen. Zijn voetstappen klonken op in de gewelfde gang. Er hing

een zoete geur van vruchten en noten die hem bekend voorkwam. Hij herkende, toen zijn ogen aan het halfdonker gewend waren, in vitrines de statige uniformen die hij als jongen soms had aangepast, de zwaarden, krissen en dolken waarmee hij spiegelgevechten had gehouden met zichzelf. Hij griste een dolk weg en borg hem onder zijn mantel. Met zware stappen besteeg Hans de trap. De uitgesleten treden en de wanden werden verlicht door fakkels, opgehouden door gedaanten, dienaren van de heerser die de streek uitbuitte, de boeren uitzoog en de dood van alle inwoners verhaastte. Boven aan de trap wachtte hij hem op: korte gestalte, kogelrond hoofd op een stevige nek. Met de dolk in zijn vuist geklemd besteeg Hans de laatste treden. Boven gekomen knipperde hij met zijn ogen. Droomde hij? Voor hem stond zijn vader, opnieuw in een andere gedaante. Hij liet de dolk zakken. Zijn vader breidde zijn armen uit. Ze omhelsden elkaar. Toen deden ze een stap naar achteren en namen elkaar op. Hij hield zijn adem in. Nu wist hij het weer, dit was er ook nog: met onregelmatige tussenpozen kwam hij zijn vader weer tegen. De loop van de gebeurtenissen bracht hen steeds weer op een andere manier bijeen en na alle avonturen die zij samen hadden beleefd, waarbij zij elkaar meermalen te vuur en te zwaard had-

den bestreden, waren zij vrienden voor het leven. Hans legde speels zijn handen om zijn vaders nek alsof hij hem wilde kelen. Zijn vader glimlachte en gebaarde hem te volgen.

Zij betraden een kamer waar meubels en voorwerpen ordeloos door elkaar stonden, alsof ze nog geen dag geleden door de verhuizer waren neergezet. Hans herkende zijn vaders schrijftafel, de houten boekenmolen, het schilderij met de plaggenhutten en het vissersbootje in de avondschemering, waar zijn ogen toen hij een kleine jongen was steeds weer naartoe getrokken werden en dat hem steeds weer had vervuld met een onbestemd verlangen, vermengd met een even onbestemde droefgeestigheid. Hij koos een stoel, zijn vader ging aan de schrijftafel zitten. Bedienden brachten glazen drank en vruchten. Zijn vader veegde met een zakdoek langs zijn gezicht, tastte in zijn binnenzak en haalde er twee dobbelstenen uit te voorschijn. Hij lachte kwajongensachtig, overhandigde Hans de ene steen en wierp de andere. Hun ogen volgden de steen.

Zes!

Hans liet zijn steen rollen.

Zes!

Zij staken elkaar de hand toe.

Zijn vader kneep een oog dicht, tastte naast zijn stoel en overhandigde hem een zwaard, dat vol gesmeerd was met donkerrode menie. Bedienden openden de deuren naar het balkon. Terwijl hij op de deuren toeliep liet Hans zijn ogen over de vloer gaan op zoek naar een valluik waardoor zijn vader hem misschien zou willen laten verdwijnen. Hoe eerder hij wist waar zich in dit huis de valluiken bevonden, des te beter.

Op het moment dat hij het balkon betrad brak de zon door. Hij liet zijn ogen over de menigte gaan en hief het donkerrood bevlekte zwaard in de hoogte. Er viel een doodse stilte.

‘De beul is dood!’ riep hij. ‘Het werk geslecht! Van nu af aan geen genade meer voor recht!’

De menigte hief een gejuich aan. Men zwaaide met vlaggen, een jongen gooide zijn muts in de hoogte. Hans glimlachte en zwaaide terug. De menigte hield niet op met juichen en Hans bleef glimlachen en zwaaien.

2.

Op aandringen van zijn vader bleef hij tot de volgende ochtend. Zij spraken tot diep in de nacht over alle kwesties waar ze steeds weer op terug kwamen als ze samen waren. Het feit dat zijn vader het nog steeds niet kon laten hem als een kind voor de gek te houden. Maar zijn vader mocht weigeren hem als een volwassen man te beschouwen, hij volgde toch zijn eigen weg. De gelofte die hij zichzelf gisteren had gedaan zou hij gestand doen en niemand, zelfs niet zijn vader, zou hem daarvan kunnen weerhouden. Hij had de mensen de oorlog verklaard, ze zouden er nog achter komen wie hij was. Zijn vader schudde vermoeid het hoofd: hoe zou hij zijn zoon nog ergens van kunnen weerhouden? Hij moest maar doen wat hij niet laten kon. Wat je deed lag besloten in de loop der dingen. Hij zou zijn zoon nergens van weerhouden, maar Hans zou ook zijn vader niet kunnen verhinderen hem bij te staan en te trachten hem voor misstappen te behoeden – tevergeefs natuurlijk, want hij zou toch altijd weer in dezelfde val lopen: ook dat behoorde tot de loop der dingen.

Ander onderwerp, zei Hans. Het huis. Het mocht een wonder heten dat het er nog stond met zijn door ongedierte aangevreten draagbalken en

inzakkende fundering. Je hoorde het in zijn gebinte kraken en op sommige plaatsen keek je door de muren heen. Ze moesten er iets aan doen: dit huis, dat, volgestouwd met de attributen die zijn vader van zijn wereldreizen had meegenomen, wel een museum mocht heten, met zijn eeuwenoude houten vloeren waarop hij zijn eerste stappen had gezet, met zijn tuin waar de zon het gras en de bloemen bescheen als op de eerste scheppingsdag – dit huis mocht niet verloren gaan; als het instortte dan stortte de wereld in.

‘Laat dat dan maar gebeuren!’ zei zijn vader. ‘Dan zal je er eindelijk in berusten dat de wereld zich verder uitstrekt dan het huis en de tuin.’

‘Wat is de verdere wereld anders dan een verlengstuk van het huis?’ wierp hij tegen. ‘Ik kan me tenminste nog steeds niet onttrekken aan de gedachte dat het huis en de tuin er altijd al waren voordat God de wereld schiep. Want hoe zou Hij nu iets uit helemaal niets hebben kunnen maken?’

‘Ja, je hebt er altijd een handje van gehad antwoorden te verzinnen op vragen die niet beantwoord kunnen worden. Herinner je je nog hoe woest je werd als ik zei dat iets het menselijk verstand te boven gaat?’

‘Omdat ik dacht dat je het niet wilde vertellen. Op een bepaalde manier denk ik dat trouwens nog.’

Zijn vader glimlachte. Een vreemde jongen was hij geweest, nieuwsgierig, maar als hij hem eens iets uitlegde te ongeduldig om te luisteren. Toen hij hem over moleculen en atomen wilde vertellen had hij hem niet laten uitpraten, maar alleen willen weten waarom protonen positief en elektronen negatief genoemd werden. Was het dan niet ongerijmd om het een positief en het ander negatief te noemen? vroeg Hans. Of was het misschien waar dat de wereld werd bijeengehouden door tegengestelde krachten die elkaar in een strijd op leven en dood omstrengeld hielden? Krachten die in steeds wisselende gedaanten tegen elkaar in het strijdperk traden: Waarheid en Leugen, Schoonheid en Afzichtelijkheid, Trouw en Trouweloosheid, Goed en Kwaad, God en de Duivel. De laatste tijd begon hij dat inderdaad steeds meer te geloven. En als dat zo was, dan was het de schuld van de mensen. Dieren waren schuldeloos, maar de mensen hadden een geweten en moesten beter weten. Ja, het lag aan de mensen, die hadden hem tenslotte gedwongen de kant van de duivel te kiezen. Zijn vader schudde glimlachend het hoofd, maar hij hield vol: mensen waren misschien niet per se slecht, maar goed en kwaad streden in hen om de voorrang en zolang de strijd onbeslist was bleef ieder mens onberekenbaar en kon je niet genoeg voor hen op je hoede zijn.

'Jij bijvoorbeeld. Zie je, ik denk nu wel dat ik je ken, maar misschien is dat helemaal niet zo.' Zijn stem trilde, hij stokte. Zijn vaders gezicht bleef effen. 'Soms was je een vreemde voor me, we hebben het hier nooit over gehad.'

'Laten we dat dan ook nu niet doen.'

'Die rijmpjes van je, weet je dat nog? Soms kon ik je wel wurgen. Als je me wilde pesten, had me dan liever een pak rammel gegeven. Waarom heb je dat nooit gedaan?'

'Je was te lief.'

'Ik was vaak onuitstaanbaar, zeg het maar eerlijk, je moet soms spuugzat van me zijn geweest. Ach, als ik niet zoveel jaren later dan jij was geboren, dan hadden we eerder echte gesprekken kunnen voeren. Maar nu ben ik eindelijk oud genoeg om geen onzin meer uit te kramen maar ben jij misschien bezig je verstand te verliezen. Als je tenminste nog leeft, hoe oud moet je nu eigenlijk wel niet zijn?'

Hij strekte zijn hand naar zijn vader uit alsof hij zich ervan wilde vergewissen dat hij daar werkelijk in levende lijve voor hem zat, zijn vader en niet een schim, en van het ene ogenblik op het andere stroomden de tranen over zijn gezicht. Zijn vader fronste en zei dat hij dergelijke gedachten van zich af moest zetten. Hij vermande zich en lachte. Zijn

vader hoefde niet bang te zijn dat hij weer vragen zou stellen over de zin van het leven. Hij begreep dat dit niet het moment was om vragen te stellen, maar om te handelen. Hij wist wat hem te doen stond. Nogmaals, hij had een gelofte gedaan en die zou hij gestand doen.

Zij ontbeten de volgende ochtend in alle vroegte. Toen zagen ze elkaar in de ogen en drukten elkaar de hand. De lippen van zijn vader bewogen: Hans begreep dat hij hem zijn zegen gaf. Hij hield zijn vaders hand lang vast als wilde hij het moment van hun afscheid bestendigen. Maar zijn vader trok zijn hand uit de zijne en maakte een grimas. De grond zonk onder zijn voeten weg, wind sloeg om zijn oren, hij suisde omlaag. Hij roetsjte langs geraamten die aan galgen bungelden en naar hem grijnsden, een doodskop nam zijn hoed voor hem af, een krokodil sperde zijn bek open, hij glipte tussen de kaken door, vloog door een watergordijn en was buiten. Druipnat, hoofdschuddend stapte hij van de roetsjbaan. Nog steeds kon zijn vader het niet laten grappen met hem uit te halen, inderdaad alsof hij nog een kleine jongen was.

3.

‘We gaan!’ riep Hans tegen de menigte die buiten op hem wachtte, en hij zette er de pas in. Ze konden hem nauwelijks bijhouden. Soms lukte het iemand korte tijd naast hem te lopen en buiten adem een paar woorden tot hem te spreken.

‘We gaan er voor, de beuk erin, dit is het begin!’

‘Doodt de tirannen, bloed tot aan hun kin!’

Nu moest hij een plan bedenken... Ze mochten niet merken dat hij geen plan had, ja zelfs nog niet wist wat hij eigenlijk wilde, anders gingen ze misschien denken dat hij op de vlucht was en dan zouden ze hem niet meer volgen maar achtervolgen, grijpen en doden...

Hij keek scherp om zich heen. Verlaten straten, ingestorte huizen: hier viel niets meer voor hen te doen. Maar één huis scheen nog gespaard: de muren stonden overeind en vanachter een deur die half uit zijn hengsels hing weerklonken heldere hamerslagen. Hans liep erheen en trad binnen. Een man bewerkte met een hamer een stuk wit gloeiend metaal. Er stonden onderstellen van wagens, aan de muren hingen riemen, zadels en paardentuigen. Een paard had hij nodig! Met een paard lag de wereld voor hem open.

Hij liep zo dicht op de man toe dat de vonkenre-

gens hem net niet konden bereiken. De man keek niet op.

Hans schraapte luid zijn keel. 'Goedemorgen, waarmee kan ik u van dienst zijn!' zei hij op spottende toon, en toen de man doorging met zijn werk alsof hij niets gehoord had: 'Ik zoek een paard!'

De man reageerde niet.

'Dan bent u bij mij aan het goeie adres, ik heb hier een paar prachtexemplaren staan!' antwoordde hij in plaats van de man en zonder diens reactie af te wachten liep hij langs hem heen naar het achterste gedeelte van de ruimte. Naast een paar tractoren en karren stonden hier werkelijk enkele paarden. De dieren waren gitzwart en hun vachten glansden in het licht dat door de stoffige ruiten naar binnen viel. Hans betastte de dieren om te voelen of ze niet bezweet waren – een bezweet paard zou hij nooit bestijgen. Maar hoewel warm, voelden de paarden niet vochtig. Zijn hand ging naar de kop van een van de dieren dat meermalen met zijn voorbeen stampte. Het dier en hij zagen elkaar in de ogen: hij kende het dier en het dier kende hem, alsof ze hun leven lang al vrienden waren geweest.

'Wij moeten met elkaar praten,' zei een stem. Hans draaide zich om: de man stond een eind van hem vandaan, knikte en wenkte.